

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige družbe sv. Mohorja za l. 1896.

Od l. 1895. do l. 1896. se nam kaže zopet znaten napredek, bodisi v številu udov, bodisi v knjigah. Izkušnja kaže in priča, da je sedaj družba na pravi poti. Veselo znamenje je zlasti to, da vsi zavedni Slovenci in vsi naši časniki jednoglasno delujejo in vnamajo za družbo; v nobenem narodnem delu nismo tako jedini, kakor smo tukaj.¹⁾ Da, prav družba sv. Mohorja kaže, kako je za našo književnost potrebna jedinstvo, ako želimo lepih uspehov; kaže pa tudi, kakšno slovstvo sme upati ugodne bodočnosti.

Letos je dospela družba do 75.227 udov. To je zares lepo število! Ako se oziramo na majhno število Slovencev, smemo reči — kolikor vem —, da noben drug narod se ne more ponašati z enakim književnim in verskim društvom. V ljubljanski škofiji pride na 19 oseb po jeden ud Mohorjan; ali počez se lahko reče, da vsaka druga ali tretja družina že ima mohorske knjige. Kakor je to zares veselo, tako pa nam to število tudi pravi, da se dá podvojiti in potrojiti celó na Kranjskem. Torej le še na delo!

Letošnjih knjig je šest, različnih po vsebini in obliki.

Zgodbe sv. pisma. Slovincem priredil in razložil dr. Frančišek Lampe. 3. snopič. 4°. Strani 225—352. — V tem snopiču se obdeluje sveta zgodovina od onega časa, ko je dobil Mojzes novi tabli, pa do Samsonove smrti, torej jako obširna dóba. Zvedenec umeva, da je bilo tukaj treba mnogo krčiti, bodisi z ozirom na bralce, bodisi z ozirom na to, da se mora delo pomikati naprej neprepočasno.

Ocenjati „Zgodeb“ ne moremo; samo nekaj pripominjamo zastran slik. Primerilo se nam je že večkrat, da je kak bistrogled kritik opazil v slikah neprimerne stvari, katerih sami nismo opazili. Gledamo namreč pri slikah na splošni značaj, in ne preiskujemo teh in teh rečij z drobnogledom. Otroci se ne pohujšujejo, ako vidijo kako golo roko, pač pa poželjive oči kakega odrastlega izprijenca. Četudi je jako, jako težko, dobiti slik, katere bi ustrezale vsem nravnim zahtevam, vendar bomo v bodoče še bolje pazili in rajši zavrgli podobno, kakor da bi jo objavili komu v spotiko.

L.

Slovenska pesmarica. I. zvezek. 8°. Str. 205. — Kakor je nekdaj „Cecilija“ mnogo koristila

¹⁾ Kolika je stanovska občutljivost, to so nam pokazali zadnji pojavi v slovenski kritiki. Dobro, a pomnite: Česar nečeš, da bi drugi tebi storili, tega tudi ti drugim ne stori!

cerkvenemu petju, tako hoče sedaj koristiti posvetnemu petju „Pesmarica“. Naš narod rad poje. Rečemo pa še rajši in bolj po resnici, da je nekdaj jako rad pel, zakaj dandanes nazaduje med narodom petje vsestransko: poje se manj in poje se slabše. Kako radi pojó kmetiški fantje nedostojne in celó grde pesmi, to je dovolj znano.

Res potrebno je bilo, da je odbor tako razširjene družbe sv. Mohorja sklenil povzdigniti posvetno petje z dobro in mično „Pesmarico“. Ta lepa zbirka bo gotovo globoko prodrla med narod, če ne hitro, vsaj polagoma.

V obče smo s knjigo lahko zadovoljni. Da pa vendar odkrito izrečemo še drug del svoje misli, povemo, da se nam nekatere pesmi zdé nekam previsoke za naš namen. Lahke pesmi se udomačijo najprej, težke bodo ostale samo na papirju. Med „narodom“ ni mnogo zborov, ki bi bili kos vsem natisnjenim pesmam. Seveda, urednik si je mislil: Razlika mika — in — za vsakega nekaj! Ker imamo tukaj šele prvi zvezek, upamo, da nam podá gospod urednik pozneje še več pravih narodnih pesmij.

V besedah pa želimo, da bi se apostrofi in drugi pesniški nedostatki odstranili, saj slovenski jezik je že toliko olikan, da se jih lahko ognemo. V tem oziru bi utegnili biti boljše. Kaj slabo se sliši in bere n. pr. stran 198. poslednja kitica:

Oh, naj spominja in vselej nas víza
Posihdob znamn'je mis'jonskega križa!

Kakor je gospod koncertni vodja M. Hubad v glasbi nekatere akorde premenil in zboljšal (vendar je vsakega še živečega skladatelja vprašal, ali sme nekoliko preminjati, ker se po njegovem mnenju to in ono bolje glasi in je izvajanje ložje), tako bi tudi želeli, da bi gospod župnik J. Aljaž dal besede kakemu veščaku v popravo.

S tem pa nismo hoteli knjigi kratiti veljave in urednikove zaslužene hvale. Knjiga se nam zdi velepomemljiva in zlato darilo družbe sv. Mohorja, zato smo v oceni — dejali bi — nekoliko sitnejši kakor po navadi.

L. & H.

Marija Devica, majnikova Kraljica. Izvirno spisal P. Beks, general društva Jezusovega. Slovincem priredil Anton Žgur, duhovnik ljubljanske škofije. Izdala in založila družba sv. Mohorja v Celovcu. 1896. Z dovoljenjem prečastitega krškega knezoškofijstva. — Slovenci se ne naveščamo „Šmarnic“. Tega si v svesti nam je družbeni odbor zopet podal „Šmarnice“, ki so za nas sicer nove, a so doživele v Nemcih že 15. natisek. Knjiga je razdeljena na tri dele. V prvem so pobožnosti k Mariji Devici, majnikovi Kraljici, in sicer za vsak dan v mesecu po jedno premišljevanje iz življenja Marijinega, po jedna molitev,

pojasnjujoča hkrati lavretanske litanije, in po jeden vzgled, povzet skoro brezizjemno iz življenjepisov svetnikov, kateri so bili prav posebni čistilci Marijini. Ta oddelek se odlikuje po lapidarnem zlogu, kjer ima vsak stavek zase kaj pomena; pozna se mu, da je sad mnogege premišljevanja, in za nas več ali manj novo izločevanje posameznih točk priča, da je to delo učenega jezuita. Drugi del obsega razne molitve, med katerimi bi mašne že smele biti krajše. Zaključen je ta del s tehnično dovršenim prevodom malih dnevnih v čast Materi Božji, katere je prevel naš vrli pesnik g. A. Hribar. Zastran molitev, ki so sploh v bogoslužni rabi, nikakor ni odobravati, da jih ima skoro vsak nov molitvenik kaj izpremenjene; tu omenjamo le molitve po vsaki tihi sveti maši in lavretanskih litanij, kjer se v našem molitveniku čita n. pr. namestu „sv. Mati Božja“ — „sv. božja porodnica“, potem „Mati prečudežna“, „Devica najmodrejša“. V tem delu se pogrša molitev v čast sv. Jožefu, ki se moli pri rožnivenški pobožnosti. Gledé na pesniški proizvod tega dela poudarjamo posebej še, da je kaj lepo in koristno, ko imamo v letošnjih družbenih knjigah pesmi nabožnega obsega od pravih pesnikov. Bil je že skrajni čas za to. Ako je treba svétne pesmi toliko likati in piliti ter skrbeti za blagglasne rime, ali naj mar nabožne pesmi po obliki zastajajo za onimi? In vendar, kako malo imamo od naših najboljših pesnikov nabožnih proizvodov! Po drugi strani je pa ogromno število svetih pesmij v obliki slabo rimana proza od raznih pesnikov, katerih „duh je sicer voljan, meso pa slabo“. V tretjem delu so pesmi brez podpisov v čast Mariji Devici, majevi Kraljici.

Jezik v naši knjigi je dovolj lep, a bil bi še lepši, ko bi ne bilo zlasti v molitvah prvega dela toliko samostavnikov. Tudi ni izdajatelj dosleden v pisavi: Mati Božja in božja porodnica, piše te pridevke sedaj z veliko, sedaj z malo začetnico. Tuja lastna imena naj bi se pisala po izreki, vsaj v oklepu. V knjigi, našemu preprostem ljudstvu namenjeni, naj se nič nerazumnega ne „učini“, niti od „vzornikov“, „koji bi potem manj „dopadli“. Stavke: „Ko nekoliko časa svoje oči proti nebesom obrne“ ni pravilen (str. 41). Odstavek o razodenju sv. Brigitte bi bolje izostal (str. 121). Slika pred naslovno stranjo bi bila lahko lepša. Sicer pa se mora splošno reči, da je letošnja šmarnična knjiga po vsebini in jeziku boljša kakor marsikateri molitvenik prejšnjih let.

Val. Bernik.

Hrvaška književnost.

Predavanja o knjizi staroslovenskoj. Napisao Iv. Radetić sveč. profesor. Senj 1896.

V tej knjigi podaje pisatelj v navadnem preprostem načinu pregled vprašanja o jeziku staro-

slovanskem in nadaljevanju slovstvenega delovanja Cirila in Metoda. Knjiga je razdeljena v šest razdelkov. Govori o Slovanih pred dohodom sv. Cirila in Metoda v Panonijo; o Cirilu in Metodu, o narodu, kateri je govoril jezik najstarejših slovanskih knjig; o pismu Cirilovem; o slovstvenem delovanju sv. bratov na Moravskem, Hrvaškem, v Srbiji in Bulgariji. Pisatelj je v kratkem posnel vse, kar se je pisalo o tem na Hrvaškem in sploh med Slovani; iz tega povzema, kar se mu je zdelo najgotovejše. Zgodovinskim načinom razpravlja vprašanje, kateri Slovani so govorili staro-cerkveni jezik; dovršuje pa razpravo z mnenjem Jagičevim „da su sv. braća mogla sobom donijeti narječje, a to bi bilo m a c e d o n s k o ponješto različno od bugarskoga.“ Panonija nam je izhodišče za stari slovanski jezik, odkoder je prišel kot liturgični jezik med druge Slovane. — Knjiga je pisana za širše občinstvo, torej se priporoča vsakomur, ki ga zanima to vprašanje.

Povjest župa i crkava zagrebačkih. I. Župa sv. Marka. Napisao Janko Barle. (Potiskano iz *Obzora*.) Dionička tiskara v Zagrebu. 1896. 8°. Str. 105.

Ime ga. Janka Barleta ni neznano čitateljem tega cenjenega lista; marljiv sotrudnik mu je bil od njegovega začetka. Pa tudi drugodi na slovenskem slovstvenem polju nahajamo mnogo njegovih spiskov. Sedaj pa je obdaril tudi svojo drugo domovino in njeno glavno mesto s prvim večjim delom veččega svojega peresa. Namenil si je namreč spisati zgodovino zagrebških župnij in tako dopolniti prekrasno delo Tkalčičevo, katero opisuje zgodovino prvostolne cerkve zagrebske. Prvi zvezek je izdal lani, in v njem popisuje zgodovino prve in največje župnije ne samo v mestu, ampak tudi v celi zagrebški nadškofiji, — župnije sv. Marka. Natančno iz virov je popisal v prvem delu zgodovino same stavbe župnijske cerkve, oltarjev, orgel, propovednice, krstilnice, izpovednic, zakristije, zvonov, zvonika, kapelic, potem vrsto župnikov, kapelanov (žal, da kapelane našteva samo do leta 1800), orglavcev in pevcev, a nazadnje raznoterne cehe in bratovščine. V drugem delu opisuje vse podružnice, od katerih jih je nekoliko že porušeni in povsem pozabljeni. Pisatelj je lepo dovršil svojo nalogo in nam v skupini podal, kar je po raznoternih arhivih in knjižnicah raztreseno, lep donesek k cerkveni zgodovini na Hrvaškem, posebno pak v njenem glavnem mestu Zagrebu. Upamo, da tudi nadaljni zvezki ne bodo zaostajali za tem in da kmalu ugledajo beli dan.

Družba sv. Jeronima je izdala za l. 1896. te-le knjige:

1. *Danica. Koledar i ljetopis društva Sveto-geronimskoga.*

2. *Život Gospodina našega Isusa Krista, kako ga četiri evangjelista opisuju. Od Georgia*